Tom 15/2023, ss. 155-170
ISSN 0860-5637
e-ISSN 2657-7704
DOI: 10.19251/rtnp/2023.15(7)
www.rtnp.mazowiecka.edu.pl

Piotr Maciej Dziembowski
Towarzystwo Genealogiczno-Heraldyczne w Poznaniu
Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk
ORCID: 0000-0001-8199-4403

O dziedzicach z Trląga słów kilka

A few words about the heirs of Trląg

Streszczenie: W ostatnich latach kilkakrotnie podejmowano temat przynależności rodowej XIV-wiecznych dziedziców z Trląga**.** Artykuł nie rozstrzyga tej kwestii, ale przedstawia kilka nowych argumentów i kierunków badań mogących pomóc w jej ustaleniu.

Słowa kluczowe: Trląg, Pomian, Leszczyc

Abstract: The topic of heraldic clan membership of the 14th century heirs of Trląg has been discussed several times in recent years. This paper does not solve the problem but presents some new arguments and suggests new research directions that may be helpful in settling the matter.

Keywords: Trląg, Pomian, Leszczyc

Przynależność herbowa dziedziców z Trląga[1] w średniowieczu była kilkakrotnie poruszana w ostatnich latach. Niewielka liczba zachowanych wzmianek źródłowych nie pozwala jednakże jednoznacznie określić ich przynależności herbowej.

Dla lepszego prześledzenia hipotetycznych filiacji, dotyczącej dziedziców z Trląga, należy w tym miejscu podać informacje pewne: Wojciech z Trląga – podkomorzy kaliski (1401-1414), Stefan z Trląga – podstoli poznański (1376-1405)[2] i Jan z Trląga – kanonik gnieźnieński, to synowie Andrzeja z Trląga. Synem Wojciecha z Trląga był Jan z Trląga – kustosz gnieźnieński[3]. Jan Pakulski skłania się do przypisania ich do herbu Pomian[4], a Andrzej Radzimiński do Leszczyców[5]. Warto jednak wziąć pod uwagę kilka faktów, które nie zostały ujęte w dotychczasowych opracowaniach.

[1] Trląg - wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie inowrocławskim, w gminie Janikowo.

[2] A. Gąsiorowski, *Urzędnicy wielkopolscy 1385-1500. Spisy*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Poznań 1968, s. 43, 73; J. Pakulski, *Stefan (Szczepan) z Trląga i Głogowca (zm.1405/06),*[w:] *Polski Słownik Biograficzny*, Polska Akademia Nauk, Warszawa-Kraków 2005, t. 43, s. 175, 176; *Urzędnicy wielkopolscy XII-XV w. Spisy,* opracowali*:* M . Bielińska, A. Gąsiorowski, J. Łojko, pod red. A. Gąsiorowskiego (dalej: Urzędnicy I), Polska Akademia Nauk, Biblioteka Kórnicka, t. 1, z. 1, Wrocław 1985, s. 117, 150-151.

[3] *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski* (dalej: KDW), t. 3, wydał drukiem J. Kraszewski, Poznań 1879, nr 1704, 1768; A. Radzimiński, *Prałaci i kanonicy kapituły katedralnej płockiej w XIV i I poł. XV,* [w:] *Studium prozopograficzne*, t. 1, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 1991, s. 68, przypis 438.

[4] J. Pakulski, *W sprawie przynależności rodowej średniowiecznych dziedziców Trląga*, [w:] *Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza*, nr 2, pod red. B. Śliwińskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1995, s. 97-108 (dalej: PAK) - autor przypuszczenia swoje oparł na fakcie dziedziczenia Trląga przez Pomianów w XVI wieku oraz na procesie o naganę szlachectwa z 1460 roku, w którym Johannes Trloga oraz Johannes Lubyany de armis Pomyany, poświadczyli niewinność Stanisława, któremu niejaki Bagieński postawił zarzut, że ukrywa złodzieja. Autor uznaje Jana z Trląga za syna Grzegorza z Trląga, a jego z kolei za wnuka Wojciecha z Trląga, podkomorzego kaliskiego; nieco na temat dziedziców z Trląga także: J. Pakulski, *Kulisy sprawy Janka z Czarnkowa*, [w:] *Genealogia. Rola związków rodzinnych i rodowych w życiu publicznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym* pod red. A. Radzimińskiego, J. Wroniszewskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 1996, s. 49-54. Autor wspomina tu Stefana z Trląga, uczestnika poselstwa do Dijon do Władysława Białego w 1370 roku oraz opisuje jego krąg rodzinny.

[5] A. Radzimiński *Prałaci i kanonicy kapituły katedralnej płockiej w XIV i I poł. XV w* [w:] *Studium prozopograficzne,* Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 1991, s. 68, 149 – przypisanie do herbu Leszczyc ze znakiem zapytania, bez podania uzasadnienia.

Joanna Karczewska nadmieniła ostatnio, że Jan z Bierzwiennej herbu Pomian miał za żonę córkę Wojciecha z Trląga, sugerując przynależność tegoż Wojciecha do herbu Leszczyc[6]. Z kolei J. Pakulski sugeruje, że Piotr z Płowiec i Ostrowiec oraz Adam z Trląga mogli być jego synami [Wojciecha][7], a sam Wojciech miał jakieś prawa do Płowiec pod Środą Wielkopolską. Dodam, że objaśnienie tych praw znajdujemy w nieznanym Pakulskiemu nadaniu Władysława Jagiełły z 1403 roku (zapis z 5 czerwca), w którym to za zasługi, jakie położył Wojciech z Trląga, król nadał mu tę wieś[8].

[6] J. Karczewska*, Ród Pomianów na Kujawach w średniowieczu*, Wydawnictwo Historyczne, Poznań-Wrocław 2003, s. 179. Autorka nie podała uzasadnienia, być może oparła się na przypuszczeniach A. Radzimińskiego, *Prałaci i Kanonicy*..., s. 68 i 149; nieznaną z imienia żoną Jana z Bierzwiennej, syna Jana z Płonkowa, podkomorzego poznańskiego i Dobrochny była Róża, córka Wojciecha z Trląga, zob. T. Nowak, *Własność ziemska w ziemi łęczyckiej w czasach Władysława Jagiełły*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2003, s. 34. Do dyskusji o przynależności rodowej Trląskich włączył się również S. Szybkowski, *Przynależność rodowa Średniowiecznych Trląskich z powiatu gnieźnieńskiego. Uwagi dyskusyjne,* [w:] *Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego nowej serii*, t. VIII(XIX), wydawnictwo DiG, Warszawa 2008, s. 164-170 – artykuł nie wnosi nowych argumentów do przypisania konkretnego herbu ziemianom z Trląga.

[7] PAK, s. 105, przypuszczenia te oparł na: 1) informacji zawartej w dokumencie z akt konsystorza poznańskiego z 13.07.1408 roku, w którym sołtys z Płowiec oświadczył, że podwładni mu kmiecie są zobowiązani z polecenia podsędka kaliskiego Bodzanty i podkomorzego kaliskiego Wojciecha z Trląga do dziesięciny w wysokości 12 grzywien i 7 skojców na rzecz plebana w Tulcach, zwracając przy tym uwagę, że decyzja Wojciecha może być typowo urzędnicza, ale nie wykluczył, że podkomorzy zajął się tą sprawą, ponieważ miał jakieś prawa do Płowiec [Płowce otrzymał Wojciech za zasługi od króla Władysława Jagiełły w 1403 roku], 2) zapisie z 1425 roku wymieniającego Piotra Trląskiego z Płowiec i Ostrowiec oraz z 1436 roku wymieniającego dziedzica Trląga, Adama; autor sugeruje ponadto, że Anna z Trląga, żona Mikołaja Osieńskiego, była córką Adama Trląskiego. Z kolei S. Szybkowski, *Przynależność rodowa Mikołaja Osieńskiego męża Anny Tlrąskiej*, [w:] *Społeczeństwo Polski średniowiecznej,* t. 8, pod red. S. K. Kuczyńskiego, wydawnictwo DiG, Warszawa 1999, s. 196, powołując się co prawda na ustalenia Pakulskiego, podaje jednak błędnie, że ojcem Anny Trląskiej, żony Mikołaja Osieńskiego, był Piotr, a nie Adam; Szybkowski wspomina również o zapisie z 1415 roku dotyczącym braci Jana i Piotra z Trląga, co potwierdza przypuszczenia J. Pakulskiego, iż Piotr był synem Wojciecha. Dodam, że synem Adama Trląskiego może być również Grzegorz z Trląga i Obodna, który w 1452 roku wspólnie z Anną żoną Mikołaja Osieńskiego występuje przeciwko Wilczyńskim, zob. Pracownia *Słownika Historyczno-Geograficznego Województwa Poznańskiego w Średniowieczu*, PAN Poznań, Kartoteka, materiały niepublikowane dotyczące województwa kaliskiego [dalej SHG], sprawa ta wymaga dalszych badań.

[8] KDW, t. 5, wyd. F. Piekosiński, Poznań 1908, nr 33.

Warto jeszcze dodać kilka słów o Katarzynie, córce Stefana z Trląga, synowicy Wojciecha. Pokrewieństwo Katarzyny zostało określone przez Pakulskiego na podstawie dziedziczenia dóbr macierzystych przez dzieci Katarzyny, dóbr, które były w posiadaniu Stefana z Trląga, tj. części Kołodziejewa i Sędowa[9]. Dobra te zostały wymienione w dokumencie z dnia 27 maja 1378 roku, który będzie tematem dalszych rozważań. Katarzyna została żoną Marcina herbu Rogala, piszącego się z Dobieszewa i Wyrzyska[10]. Katarzyna i Marcin mieli pięcioro dzieci: Marcina z Wyrzyska, którego żoną była prawdopodobnie Jachna (Agnieszka), wdowa po Mikołaju Wilczku z Tanina[11]; Jana Rogalę z Kołodziejewa (ta wieś należała do Febronii, matki Katarzyny Trlęskiej), żonatego z Katarzyną; Czambora z Dobieszewa, Brzeźna i Gącza[12] oraz

[9] PAK, s. 103.

[10] SHG; W. Dworzaczek, *Teki Dworzaczka*. *Materiały historyczno-genealogiczne do dziejów szlachty wielkopolskiej XV–XX w*., Biblioteka Kórnicka PAN (dalej TD) - http://teki.bkpan.poznan.pl/; A. Szweda, *Marcin z Wyrzyska – portret nieprzeciętnej osobowości z XV wieku*, [w:] *Społeczeństwo Polski średniowiecznej*, t. 10, pod red. S. K. Kuczyńskiego, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2004, s. 179-202.

[11] Dziećmi Mikołaja z Tanina i Agnieszki byli: Elżbieta żona Mikołaja Blankwelckiego, Świętochna żona Ścibora Słonkowskiego, Anna żona Ścibora Nieżychowskiego i Małgorzata żona Tadeusza Stanomińskiego, zob. S. Szybkowski, *Ród Cielepałów*. *Studium genealogiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1999, s. 320-321.; TD, Genealogia Nieżychowskich – w 1478 roku Ścibor Nieżychowski jest pozywany przez teściową Agnieszkę Wyrzyską.

[12] W 1444 roku jest wspomniany Czambor z Dobieszewa wraz z bratem Janem Rogalą z Kołodziejewa; KDW, t. 11, pod red. A. Gąsiorowskiego, Wydawnictwo PTPN, Poznań 1999, nr 2021 – Córka Czambora, Katarzyna z Wyrzyska, została żoną Jana Słupskiego, starosty kcyńskiego, od którego pochodzą Wyrzyscy herbu Pałuka; TD, Grodzkie i ziemskie, Gniezno, część 2, zapis nr 1669 – rok 14.. [dokładny rok niepodany] występuje Katarzyna, żona Jana Słupskiego, córka Czambora z Wyrzyska; TD, Grodzkie i ziemskie, Gniezno, część 2, zapis nr 2137 – (rok 1450) – Katarzyna córka Sambora z Dobieszewa; TD, Grodzkie i ziemskie, Gniezno, część 2, zapis nr 736 i 2416 – (rok 1478) – Szczepanka i jej dzieci: Strzeżek i Marcin z Budzisławia oraz Beata. O rodzinie Wyrzyskich, zob. P. Klint, *Wyrzyscy herbu Pałuka w XVI–XVIII*, [w:] „*Genealogia, Studia i Materiały Historyczne*", t. 14, Wydawnictwo Historyczne, Wrocław 2002, s. 71-106, autor wspomina o rodzeństwie – Marcinie i Beacie Budzisławskich, którzy oskarżali Katarzynę, żonę Jana Słupskiego, o wygnanie ich z dóbr dziedzicznych – Wyrzyska. Mogę dodać, że chodzi tu o dzieci Szczepanki i Janusza Budziszewskiego (Szczepanka była siostrą ojca Katarzyny Czambora). Katarzyna już jako wdowa procesowała się o Wyrzysk i okoliczne wsie z księdzem Jerzym Wilczyńskim, który dowodził swoich praw przypadających mu po śmierci jego wuja Macieja z Wyrzyska, w tym przypadku autor informuje, że Maciej z Wyrzyska był bratem Katarzyny, a faktycznie był jej stryjem.

Szczepankę za Januszem Budziszewskim i Ofkę za Jakubem z Wilczyny[13].

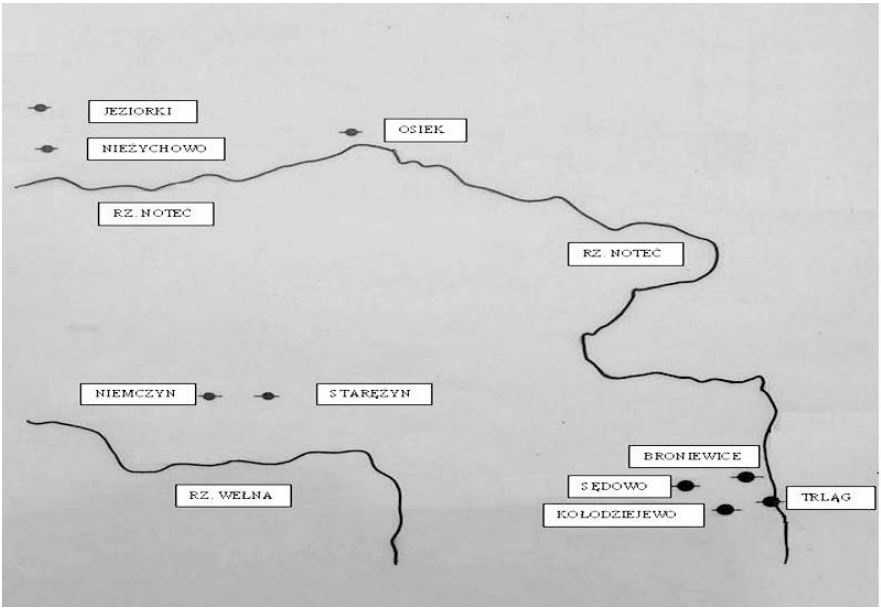
W poszukiwaniu nowych argumentów, wskazujących na przynależność dziedziców z Trląga do rodu Pomianów, odwołuję się do wyżej wymienionego dokumentu, w którym Domarat, starosta generalny Wielkopolski zaświadczył, że Stefan podstoli i Wojciech bracia z Trląga dokonali podziału dóbr[14].

> „[…] **Stephanus** subdapifer cum **Alberto** fratre germano, **heredes de Trlang** […] divisionem realem et perpetuam, quam inter se amicabiliter fecerunt, quam quidem coram nobis recognoverunt, in hunc modum videlicet, quod domino **Stephano** subdapifero cesserunt hereditates infrascripte racione sue porcionis, scilicet Nowy Trlang, antiquum Clodzeyewo, Sandowo, Nyemczino, Staranszimo, Ossyek retro Nakyel, Nyezychowo, Jeszercza, collacio per medium ecclesie in Trlang, capcio piscium in lacu maiori dicto Trlang tempore estivali cum parvis retibus et cum parwa sagena, in vulgo dicta przywloka, cum decencia militali ac dominio hereditario, cum universis utilitatibus, fructibus, redditibus, censibus, agris, pratis, silvis, nemoribus, pascuis, molendinis structis et struendis, aquis, paludibus et earum decursibus, sicut sunt ab aliis hereditatibus distincte et limitate. **Alberto** vero racione sue partis: antiquum Trlang cum magno lacu eciam simili nomine Trlang dicto, Suchodol, partes in Bronyewicze, et in Gawlowicze, eciam porrectio sive collacio ecclesie in Trlang, similiter cum universes utilitatibus ut premittitur.

[13] SHG - w 1434 Ofka, żona Jakuba z Wilczyny, otrzymała od swego rodzeństwa Marcina z Wyrzyska, Jana Rogali z Kołodziejewa i Szczepanki części ich dóbr macierzystych to jest ½ Kołodziejewa, ½ Sędowa, ½ folwarku w Sędowie i ½ folwarku w Mierzcinie.

[14] KDW, t. 6, wyd. A. Gąsiorowski i H. Kowalewicz, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa – Poznań 1982, nr 258. Wytłuszczenia – P. Dziembowski.

[…] Datum et actum in Poznaniensi in Ascensione Domini, in summis terminis anno eiusdem MCCCLXXVIII […]”.

Rys. 1. Rozlokowanie majątków Andrzeja z Trląga, ujętych w dokumencie z 27 maja 1378 roku. Na mapce podano współczesne nazwy miejscowości: Trląg (Trlang), Kołodziejewo (Clodzeyewo), Sędowo (Sandowo), Niemczyn (Nyemczino), Starężyn (Staranszino), Osiek (Ossyek), Nieżychowo (Nyezychowo), Jeziorki (Jeszercza).

Stefan z Trląga odziedziczył zatem między innymi Nieżychowo w ziemi nakielskiej, co jest niezwykle ważne dla dyskusji o jego przynależności rodowej, gdyż właśnie z tej wsi będą się w przyszłości pisać Nieżychowscy i Dziembowscy, niewątpliwi Pomianowie.

Otóż w roku 1479 Nieżychowo wraz z Nieżychówkiem były w posiadaniu kilku braci, a jeden z nich, Gunczer, sprzedał Janowi, Ściborowi i Mościcowi, swym braciom przyrodnim po

ojcu, swoje części w Nieżychowie[15]. Żoną Ścibora Nieżychowskiego, zwanego także Dziembowskim, była Anna z Tanina, córka Mikołaja Tanińskiego i Agnieszki, a jego dziećmi: Piotr, który dał początek Kęsowskim herbu Pomian; Maciej, od którego wywodzą się Sicińscy herbu Pomian[16]; Jan, przodek Brzuchowskich herbu Pomian; Wojciech, który dał początek rodzinie Dziembowskich herbu Pomian; Mikołaj zmarły bezpotomnie; Marek, o którym niewiele wiadomo oraz Dorota, żona Jana Ossowskiego[17].

Gdyby Gunczer Nieżychowski herbu Pomian był potomkiem Stefana z Trląga, mielibyśmy, rzecz jasna, rozstrzygniętą kwestię przynależności rodowej tego drugiego. Na dzień dzisiejszy wiadomo, że Gunczer był synem Jana z Nieżychowa[18]. Prześledźmy możliwą listę przodków Jana. Włodzimierz Dworzaczek w genealogii rodziny Nieżychowskich wspomina Marcina z Nieżychowa w latach 1427-1430; w roku 1440 Jana z Nieżychówka z żoną Zofią (niewątpliwie tożsamego z ojcem Gunczera), a w 1459 roku – po raz pierwszy Gunczera[19], nie wskazując ich filiacji. Z kolei Stanisław Karwowski w opracowaniu rodziny Dziembowskich herbu Pomian wymienia Marka z Nieżychówka w roku 1430 oraz Marcina i Swaszka w 1429 roku (sugerując, że

[15] S. Karwowski, *Dziembowscy herbu Pomian. Dzieje rodziny od XV do początku XX wieku*, [w:] *Genealogia. Studia i Materiały Historyczne*, wydał P.M. Dziembowski, Wydawnictwo Historyczne, Poznań-Wrocław 1997, s. 26.

[16] O rodzinie Sicińskich, zob. P. M. Dziembowski, *Pierwsze pokolenia Sicińskich herbu Pomian*, [w:] Studia Pelplińskie, t. 57, Pelplin [w przygotowaniu do druku].

[17] Więcej na temat rodziny Dziembowskich zob.: P. M. Dziembowski, *Dziembowscy herbu Pomian. Studium genealogiczno-historyczne,* praca doktorska, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań 2012.

[18] J. Karczewska, *Własność szlachecka na pograniczu wielkopolsko-kujawskim w pierwszej połowie XV wieku,* wydawnictwo Avalon, Kraków 2010, s. 281.

[19] TD, Genealogia Nieżychowskich. W 1430 roku występuje również Szymon z Nieżychowa, któremu Piotr z Mieroszewic (może chodzi o Mirosławice koło Kłecka?) z żoną Małgorzatą są winni sześć grzywien bez wiardunku – Archiwum Państwowe w Poznaniu (dalej: APP), zespół: Księgi sądu ziemskiego w Gnieźnie, sygn. 53/2/0/-/3, k. 14v.

Marek z Nieżychówka jest ojcem Gunczera z pierwszej żony[20]) oraz Jana, Ścibora i Mościca z drugiej żony.
Pierwszymi pokoleniami Nieżychowskich zajął się również Teodor Żychliński. I choć to autor często niestaranny, to jednak warto przytoczyć jego ustalenia. T. Żychliński podał, że ojcem Mościca, a tym samym Gunczera, był Marek Nieżychowski, syn Marcina z Nieżychowa, a wnuk Stefana z Trląga[21]. Przytoczył następujące informacje i źródła:

1. Stefan z Trląga miał za żonę Katarzynę z Chomiąży, a ich synowie to Jan (ksiądz) i Marcin (Księga ziemska gnieźnieńska z 1424 roku, k. 227) — autor popełnił tutaj dwa błędy:
   a) żoną Stefana z Trląga nie była Katarzyna (to żona jego brata Wojciecha z Trląga), ale Febronia z Głogowca, córka cześnika poznańskiego (1370-1397) Franciszka[22] herbu Opala, zmarła po 1419 roku.
   b) ksiądz Jan to nie syn, ale synowiec Stefana. Przywoływany przez Żychlińskiego zapis dotyczy sprawy pomiędzy Pchełką (Filką), żoną Jana ze Staw, Katarzyną z Chomiąży, wdową po Wojciechu z Trląga, i Mikołajem z Warzymowa z jednej strony, a Chwałem ze Strzelec z drugiej, o Rybno i Kiszkowo, ojcowiznę tych pierwszych oraz o 100 kop

[20] Matką Gunczera i zarazem hipotetyczną żoną Jana z Nieżychowa była prawdopodobnie nieznana z imienia Wałdowska, córka Doroty i Piotra z Wałdowa i Łobżenicy. Może o tym świadczyć zapis z 1474 roku, w którym Gunczer swoje prawa bliższości po zmarłej ciotce Katarzynie wdowie po Janie Krasko cześniku kaliskim i staroście konińskim w miejscowości Mrocza i we wsi Wałdowo sprzedaje Przecławowi Potulickiemu, kasztelanowi rogozińskiemu za jego części w Morzewie, zob. TD, Genealogia Nieżychowskich. Jan z Nieżychówka występuje w księgach grodzkich nakielskich do 1458, a od 1459 Gunczer z Nieżychówka. Marek z Nieżychówka natomiast jest wspomniany tylko w 1430 roku.

[21] T. Żychliński, *Złota księga szlachty polskiej*, t. 11, druk F. Chocieszyński, Poznań 1889, s. 112.

[22] A. Gąsiorowski, *Urzędnicy wielkopolscy 1385-1500. Spisy*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe Poznań 1968, s. 36 – tu nazwany podczaszym poznańskim z sugestią, że był też być może cześnikiem poznańskim; J. Pakulski, *Stefan (Szczepan) z Trląga i Głogowca (zm. 1405/06),* [w:] *Polski słownik biograficzny*, Polska Akademia Nauk, t. 43, Warszawa-Kraków 2005, s. 175 – tu nazwany cześnikiem poznańskim.

groszy wziętych przez Chwała[23]. Warto zaznaczyć, że Mikołaj z Warzymowa, kasztelan brzeski-kujawski herbu Pomian pochodził z możnej gałęzi Pomianów ze Służewa, jego ojcem był Przedpełk z Warzymowa, a matką Elżbieta, córka sędziego kaliskiego Mikołaja z Wenecji herbu Nałęcz, zwanego Krwawym Diabłem[24]. Tym samym Pchełka i Katarzyna, wdowa po Wojciechu z Trląga, były również córkami Mikołaja z Wenecji[25].

2. Marcin z Nieżychowa pozostawił dwóch synów: Marka i Hertmana, co wynika z księgi ziemskiej gnieźnieńskiej z roku 1427 roku (na karcie 101 wspomniany Marek) i z księgi ziemskiej gnieźnieńskiej z 1430 roku (na karcie 93 Marek wraz z Hertmanem)[26]. Tymczasem drugi z tych zapisów informuje tylko, że Hertman z Dużego Nieżychowa jest winny jedną grzywnę polską Markowi z Małego Nieżychowa, ale nie określa pokrewieństwa między nimi. Z kolei pierwszy z tych zapisów znajduje się u dołu uszkodzonej karty i pozwala tylko na odczytanie, że Marcin z Nieżychowa toczył spór z Wincentym Kępą;

[23] Wspomniana księga ziemska gnieźnieńska znajduje się w Archiwum Państwowym w Poznaniu, pod sygn. 53/2/0/-/3.

[24] J. Bieniak, *Mikołaj z Warzymowa herbu Pomian (zm. 1455)*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 21, Polska Akademia Nauk, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1976, s. 145-146; J. Karczewska*, Ród Pomianów na Kujawach w średniowieczu*, Wydawnictwo Historyczne, Poznań-Wrocław 2003, s.79, 82; KDW, t. III, druk J. Kraszewski, Poznań 1879, zapis nr 1792; A. Gąsiorowski, *Urzędnicy wielkopolscy 1385-1500. Spisy*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe Poznań 1968, s. 47. *Urzędnicy*, I, 1, s. 122.

[25] J. Pakulski*, Mikołaj z Wenecji herbu Nałęcz (ok. 1330–1400)*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 21, Polska Akademia Nauk, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1976, s. 146-147. W biogramie nie ma córki Mikołaja – Pchełki, natomiast przy Katarzynie brakuje jej męża. Niewątpliwie należy zwrócić tu uwagę na fakt związku Nałęczy z Pomianami – przynajmniej trzy z córek Mikołaja zostały wydane za mąż za przedstawicieli Pomianów: Przedpełka z Warzymowa, Jaranda z Wilkostowa i Wojciecha z Trląga.

[26] Księgi te znajdują się w Archiwum Państwowym w Poznaniu pod sygnaturami: 53/2/0/-/3 w przypadku księgi ziemskiej gnieźnieńskiej z 1427 i sygn. 53/2/0/-/4 w przypadku księgi ziemskiej gnieźnieńskiej z 1430 roku. Niektóre karty z księgi nr 4 zostały przełożone do księgi nr 3. Obecna paginacja to w przypadku karty 93 – 1v, w przypadku karty 101 – 1ł. (numeracja stron od 1a do 1z i dalej od numeru 2).

nie ma tutaj informacji o synu Marku – jest to krótki zapis, nie ma miejsca na ewentualną informację o Marku[27].

3. Na temat Marka Nieżychowskiego Żychliński podał, że jego jedynym synem był Mościc, powołując się na księgę grodzką poznańską z 1497 roku, karta 157v[28]. Po sprawdzeniu okazuje się, że jest to zapis nie z roku 1497, ale z 1495 roku (w księdze grodzkiej o dzisiejszej sygnaturze Gr. 59) i dotyczy sprawy pomiędzy Wojciechem i Stanisławem Potulickimi a córkami Macieja Ninieckiego, tj. Elżbietą, żoną Mościca Nieżychowskiego (w zapisie nie ma imienia jego ojca), Katarzyną, żoną Mikołaja Margonińskiego (Margońskiego), Małgorzatą, żoną Macieja Grabieńskiego i Dorotą, żoną Andrzeja Radziewskiego (Radzewskiego).

Przytoczone przez Żychlińskiego zapisy nie potwierdzają filiacji między trzema sugerowanymi przez tego autora pokoleniami.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na kilka rzeczy:

- Katarzyna, córka Mikołaja z Wenecji, żona Wojciecha z Trląga żyła jeszcze w 1424 roku, a więc można przyjąć z pewnym prawdopodobieństwem, że mogła być jego drugą żoną, a ich ślub mógł mieć miejsce w latach 80. XIX wieku. W latach 1382-1385 w Wielkopolsce miała miejsce wojna domowa pomiędzy Nałęczami i Grzymalitami. Ród Nałęczów był wspierany między innymi przez przedstawicieli rodu Pomianów, natomiast Grzymalici przez ród Leszczyców. W tym miejscu można postawić pytanie, czy Mikołaj z Wenecji będący jednym z przywódców rodu

[27] Być może jedna z wymienionych osób z Nieżychowa tj. Marek, Marcin, Hertman lub Szymon była bratem Jana. O tym, że Jan posiadał brata świadczy zapis z 1459 roku, kiedy Małgorzata, żona Jana z Jeziorek rezygnuje półtora łana i karczmę w Wielkim Młotkowie bratu swojemu stryjecznemu Guncerzowi, synowi Jana Cąszy – TD, Grodzkie i ziemskie, Nakło, część 1, zapis nr 544. W 1468 roku Guncerz z Nieżychówka rezygnuje Mikołajowi Rospanczkiemu 2 i pół łana i karczmę w Wielkim Młotkowie za 35 grzywien – TD, Grodzkie i ziemskie, Nakło, część 1, zapis nr 627.

[28] Księga ta, jak i pozostałe, znajduje się w Archiwum Państwowym w Poznaniu, zespól: Księgi sądu i urzędu grodzkiego w Poznaniu, sygn. 53/20/0/-/ Poznań, Gr. 59.

Nałęczów wydałby córkę za przedstawiciela rodu Leszczyców, wspierającego ich wroga.
- W roku 1434 roku Marcin z Wyrzyska wraz z bratem Janem Rogala z Kołodziejewa i siostrą Szczepanką i Ofką, jako dzieci Katarzyny, córki Stefana z Trląga i Febronii, żony Marcina z Wyrzyska, dokonali podziału macierzyzny[29]. W wymienionych dobrach (wsiach) nie wspomniano Nieżychowa. Pytanie czy Nieżychowo zostało wcześniej sprzedane przez Katarzynę np. Janowi z Nieżychowa herbu Pomian, czy też w inny sposób dziedziczenia przeszło np. na potomków Wojciecha z Trląga lub na potomka nieznanego brata Katarzyny, a syna Stefana z Trląga[30]. Istnieje też możliwość, że Katarzyna nigdy nie odziedziczyła Nieżychowa[31], które otrzymał jej nieznany brat, wówczas kwestia przynależności rodowej dziedziców Trląga byłaby rozstrzygnięta.
- Warto również wspomnieć o mogących wprowadzić w błąd zapisach w księgach grodzkich. Przykładem jest zapis w księdze grodzkiej pyzdrskiej z 1411 roku[32] w którym występuje: „Febronia vidua ol. Laski de Long", wiadomo, że chodzi o Febronie, wdowę po Piotrze Leszczycu z Łęku, a nie o Febronię, żonę Stefana z Trląga (obie w tym czasie były już wdowami), jednak przy nieczytelnej/ rozmazanej miejscowości mogło dojść przy tego typie zapisu do błędnej identyfikacji osoby, a co za tym idzie przynależności herbowej.

Kwestia potomków Stefana z Trląga pozostaje nadal niewyjaśniona. I choć jedynie pewnym jest fakt, że szlachcic ten miał córkę Katarzynę, to jednak nie można wykluczyć, że jego

[29] KDW, t. 9, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa-Poznań 1990, s. 397-398, zapis nr 1356.

[30] S, Szybkowski, *Przynależność* …, s. 196 tu informacja, że J. Pakulski w artykule *W sprawie przynależności rodowej średniowiecznych dziedziców Trląga* na s. 102-103 uznał, że linia Stefana z Trląga wymarła na jego jedynej córce. Jednakże J. Pakulski podaje jedynie, że: „Znamy ich córkę Katarzynę, która wyszła za bliżej nieznanego Rogalica".

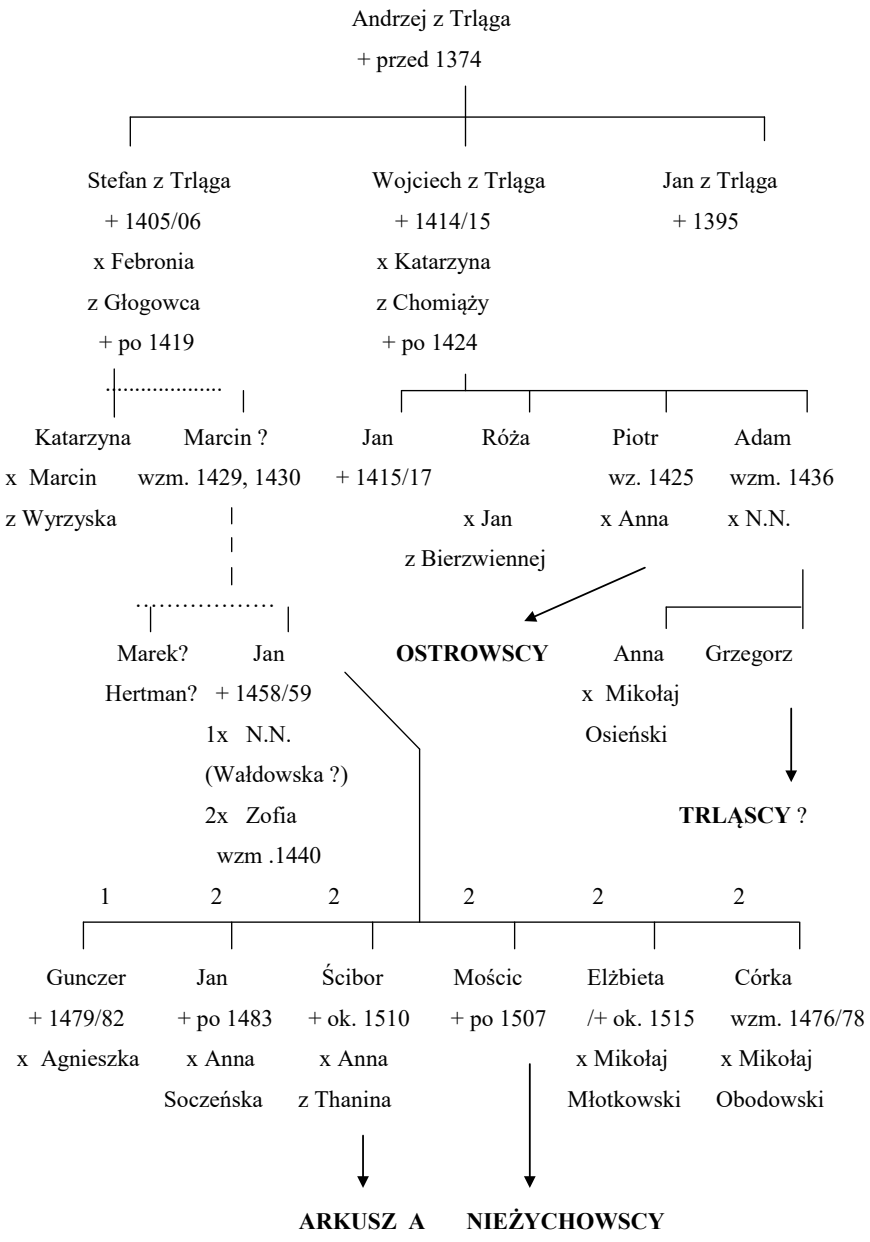
[31] W żadnej z prezentowanej bibliografii nie ma informacji, że Katarzyna, córka Stefana z Trląga odziedziczyła wszystkie dobra wymienione w dokumencie jej dziada Andrzeja z 1378 roku. Przyjęto a priori, że tak było.

[32] APP, zespół: Księgi sądu ziemskiego w Pyzdrach, sygn. 53/10/0/-/2, s. 69-70.

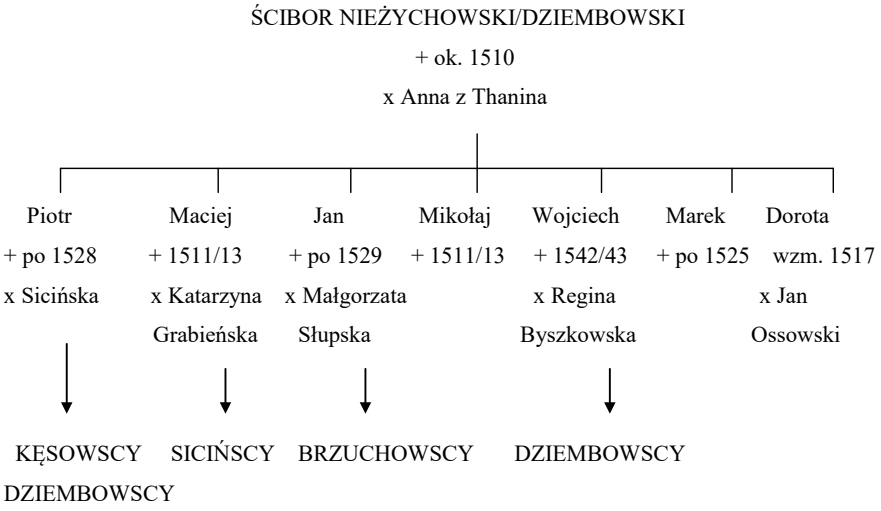
potomkowie żyją do dzień, a są nimi przedstawiciele rodziny Nieżychowskich, Dziembowskich, Brzuchowskich, Sicińskich i Kęsowskich herbu Pomian. Istnieje również możliwość, że Wojciech z Trląga przejął po śmierci brata (Stefan[33] zmarł przed 28 października 1406 roku, a Wojciech około 1414 roku) jego dobra, i jego syn był protoplastą tychże rodzin. Można przypuszczać, że po śmierci Stefana z Trląga, jego żona Febronia powróciła do swoich dóbr dziedzicznych – Głogowca, natomiast w Nieżychowie pozostał i dziedziczył tę posiadłość syn Stefana (może z pierwszego małżeństwa?). Za faktem przebywania Stefana i Febronii w Nieżychowie może przemawiać wydanie córki Katarzyny za dziedzica Wyrzyska, miasteczka sąsiadującego z Nieżychowem. Nieżychowo nie mogło też przejść jako jej posag, gdyż byłoby w posiadaniu Rogalów, a nie Pomianów, do których niewątpliwie należą Nieżychowscy i Dziembowscy.

[33] J. Pakulski, *Stefan (Szczepan) z Trląga i Głogowca (zm. 1405/06),* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 43, Polska Akademia Nauk, Warszawa-Kraków 2005, s. 175. Urzędnicy I, 1, s. 150-151.

Wykres genealogii Trlęskich

ARKUSZ A

Bibliografia

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Państwowe w Poznaniu:

- Zespół: Księgi sądu i urzędu grodzkiego w Poznaniu,
  - sygn. 53/20/0/0/ Poznań, Gr. 59.
- Zespół: Księgi sądu ziemskiego w Gnieźnie,
  - sygn. 53/2/0/-/3,
  - sygn. 53/2/0/-/4.
- Zespół: Księgi sądu ziemskiego w Pyzdrach,
  - sygn. 53/10/0/-/2.

Pracownia *Słownika Historyczno-Geograficznego Województwa Poznańskiego w Średniowieczu*, PAN Poznań, Kartoteka, materiały niepublikowane dotyczące województwa kaliskiego.

Internet:

W. Dworzaczek, *Teki Dworzaczka*. *Materiały historyczno-genealogiczne do dziejów szlachty wielkopolskiej XV–XX w*., Biblioteka Kórnicka PAN, http://teki.bkpan.poznan.pl/.

Bieniak J., *Mikołaj z Warzymowa herbu Pomian (zm. 1455)*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 21, Polska Akademia Nauk, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1976,

Dziembowski P. M., *Pierwsze pokolenia Sicińskich herbu Pomian*, [w:] Studia Pelplińskie, t. 57, Pelplin [w przygotowaniu do druku],

Dziembowski P. M., *Dziembowscy herbu Pomian. Studium genealogiczno-Historyczne,* praca doktorska, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań 2012,

Gąsiorowski A., *Urzędnicy wielkopolscy 1385-1500. Spisy*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe Poznań 1968,

Karczewska J*., Ród Pomianów na Kujawach w średniowieczu*, Wydawnictwo Historyczne, Poznań-Wrocław 2003,

Karczewska, *Własność szlachecka na pograniczu wielkopolsko-kujawskim w pierwszej połowie XV wieku,* wydawnictwo Avalon, Kraków 2010,

Karwowski S., *Dziembowscy herbu Pomian. Dzieje rodziny od XV do początku XX wieku*, [w:] *Genealogia. Studia i Materiały Historyczne*, wydał P. M. Dziembowski, Wydawnictwo Historyczne, Poznań-Wrocław 1997,

P. Klint, *Wyrzyscy herbu Pałuka w XVI–XVIII*, [w:] „*Genealogia, Studia i Materiały Historyczne*", t. 14, Wydawnictwo Historyczne, Wrocław 2002,

Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski, t. 3, wydał drukiem J. Kraszewski, Poznań 1879,

Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski, t. 5, wyd. F. Piekosiński, Poznań 1908,

Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski. t 6, wyd. A. Gąsiorowski i H. Kowalewicz, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa – Poznań 1982,

Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski, t. 9, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa-Poznań 1990,

Nowak T., *Własność ziemska w ziemi łęczyckiej w czasach Władysława Jagiełły*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2003,

Pakulski J.*, Mikołaj z Wenecji herbu Nałęcz (ok. 1330–1400)*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 21, Polska Akademia Nauk, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1976,

Pakulski J., *Stefan (Szczepan) z Trląga i Głogowca (zm. 1405/06),* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 43, Polska Akademia Nauk, Warszawa-Kraków 2005,

Pakulski, *W sprawie przynależności rodowej średniowiecznych dziedziców Trląga*, [w:] *Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza*, nr 2, pod red. B. Śliwińskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1995,

Pakulski, *Kulisy sprawy Janka z Czarnkowa*, [w:] *Genealogia. Rola związków rodzinnych i rodowych w życiu publicznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym* pod red. A. Radzimińskiego, J. Wroniszewskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 1996,

Radzimiński A., *Prałaci i kanonicy kapituły katedralnej płockiej w XIV i I poł. XV,* [w:] *Studium prozopograficzne*, t. 1, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 1991,

Szybkowski S,, *Przynależność rodowa Mikołaja Osieńskiego męża Anny Tlrąskiej*, [w:] *Społeczeństwo Polski średniowiecznej,* t. 8, pod red. S. K. Kuczyńskiego, wydawnictwo DiG, Warszawa 1999,

S. Szybkowski, *Ród Cielepałów*. *Studium genealogiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1999,

Szybkowski S., *Przynależność rodowa Średniowiecznych Trląskich z powiatu gnieźnieńskiego. Uwagi dyskusyjne,* [w:] *Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego nowej serii*, t. VIII(XIX), wydawnictwo DiG, Warszawa 2008,

Szweda A., *Marcin z Wyrzyska – portret nieprzeciętnej osobowości z XV wieku*, [w:] *Społeczeństwo Polski średniowiecznej*, t. 10, pod red. S. K. Kuczyńskiego, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2004,

Urzędnicy wielkopolscy XII-XV w. Spisy, opracowali*:* M . Bielińska, A. Gąsiorowski, J. Łojko, pod red. A. Gąsiorowskiego (dalej: Urzędnicy I), Polska Akademia Nauk, Biblioteka Kórnicka, t. 1, z. 1, Wrocław 1985,

Żychliński T., *Złota księga szlachty polskiej*, t. 11, druk F. Chocieszyński, Poznań 1889.